

वर्ष ४ अंक २७

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति: ९ कात्तिक २०७५

अवधी: ९ कात्तिक २०७५—१५ कात्तिक २०७५

जिल्लाहरू: झापा, मोरङ, संखुवासभा, धनकुटा, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, दोलखा, महोत्तरी, काभ्रेपलाञ्चोक, बारा, धादिङ, चितवन, कास्की, मुस्ताङ, पाल्पा, रुपन्देही, कपिलवस्तु, रुकुम, दाङ, बाँके, सुर्खेत, जुम्ला, कैलाली, डोटी, दार्चुला

जारी गर्ने:

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय- जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली)
नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् -कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा
जल तथा मौसम विज्ञान विभाग - मौसम पूर्वानुमान महाशाखा/ कृषि-मौसम शाखा

सारांश:

- तराईको जिल्लाहरूमा सामान्यतया सफा साताको १-२ दिन आंशिक बदलि हुने संभावना रहेको छ।
- साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई पहाडि जिल्लाहरूको एक-दुई स्थानहरूमा फाटफुट (Traces) वर्षाको र हिमाली जिल्लाहरूमा एक-दुई स्थानहरूमा हल्का क्षणिक खालको वर्षाको संभावना छ। उच्च हिमाली क्षेत्रको केहि भूभागमा हल्का हिमपातको संभावना छ।
- आगामी साताको केहि दिनहरूमा पानी पर्ने संभावना रहेकोले मौसमको अवस्था हेरेर मात्र पाकिसकेको धान काट्नुहोस्।
- आगामी साता तराई तथा भित्रि मधेशका जिल्लाहरूमा मौसम सामान्यतया सफा रहने र मध्य तथा उच्च पहाडका जिल्लाहरूमा हल्का क्षणिक वर्षा हुने सम्भावना भएता पनि धानवालीलाई खासै नोक्सानी नहुने भएकोले पाकिसकेको धान समयमा काट्ने एवम चुट्ने कार्य गर्नुहोस्।
- धान काटिसकेपछि ३-४ घाम सुकाइ-केलाइ गरेर भण्डारण गर्नुहोस्। वीड भण्डारणको लागि सुपर ब्यागको प्रयोग गर्नुहोस्। सुपर ब्याग उपलब्ध नभएको अवस्थामा हावा नछिने भाँडे (मेटल ब्रीन, घ्याम्पो, भकारी, आदी) मा सेलफस २-३ चक्री प्रति टनको दरले राखी वीड भण्डारण गर्नुहोस्।
- गहुँ लगाउने समय भएकोले सिफारिस गरिएका बाणगंगा, तिलोत्तमा, बिजय, आदित्य, गौतम; मध्य पहाडका लागि मुनाल, च्याखुरा, धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, स्वर्गद्वारी, डाँफे र उच्च पहाडका लागि धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, पासाङ ल्हामु जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय वीडको व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- स्याउमा लाही कीराको प्रकोप कम पार्न बगैचामा परजीवी कीरा एफिलिनस माली (Aphelinus mali) को संरक्षण/संवर्धन गर्नुहोस्।
- मौरी घरमा रानी पुरानो छ भने यो समयमा फेर्नुहोस्। रानी पालन गर्ने घर छुट्याई, भाले र रानी कोषहरू तयार गर्न थाल्नुहोस्।
- बाहिरी तापक्रम घट्दै गइरहेको हुँदा पशुवस्तुको खोर-गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छा-बाच्छी/पाठा-पाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- मध्यपहाड र तराईमा हिउँदे घाँसहरू- बर्सिम, जै, भेच, केराउ, टियोसेन्टी (मकै चरी), बाजरा आदि लगाउनुहोस्। उच्च पहाडी र हिमाली भेगमा क्लोभर, राईग्रास, कोते लगाउनुहोस्।
- कृषि सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि हरेक सोमबार दिँउसो २ देखि ४ बजेभित्र नार्क कृषक टोल फ्रि फोन नम्बर-११३५ (पैसा नलाग्ने फोन सेवा) मा (एनसेल र एनटिसिका फोन प्रयोग गर्ने कृषकहरूले) सम्पर्क गरि विज्ञहरूसँग प्रत्यक्ष कुराकानी गर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २७, ९ कात्तिक २०७५, अवधी : ९ कात्तिक २०७५ — १५ कात्तिक २०७५

मौसमी तथ्यांकहरु

२ कात्तिक २०७५ देखि ८ कात्तिक २०७५ सम्मको मौसमी तथ्याङ्क

जिल्ला	मौसमी केन्द्रको उचाई (मिटर)	मौसमी विवरण						हावाको गति (मि/से) को दायरा	हावाको प्रचलित दिशा
		कुल वर्षा (मि.मी.)	तापक्रम (°सेल्सियस) को दायरा		सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा				
			अधिकतम	न्यूनतम	अधिकतम	न्यूनतम			
झापा	१४३	०.०	३१.०-३२.५	१४.०-१९.०	८२-८८	६३-८०	-	-	
मोरङ	७२	७.०	३०.०-३२.०	१६.५-२२.०	८०-८८	६०-७२	१.५-४.०	उत्तर	
धनकुटा	१६८०	०.०	२४.७-२५.५	१३.०-१५.०	७०-९०	५२-६९	०.०-१.०	उत्तर	
संखुवासभा	११७०	२.५	-	१४.०-१७.०	८८-९५	७१-८२	-	-	
सुनसरी	२००	२०.७	३०.०-३२.२	१५.५-२१.५	८१-९६	६५-८४	-	-	
सप्तरी	९१	२२.५	३१.०-३१.५	१६.५-२०.५	७९-९१	७५-८६	-	-	
सिराहा	१३८	२२.५	३१.०-३१.५	१६.५-२०.५	७९-९१	७५-८६	-	-	
दोलखा	१७५५	०.०	२१.०-२३.६	११.०-१५.०	८७-९२	७५-८६	-	-	
महोत्तरी	१७२	०.०	३०.०-३२.०	१७.५-२६.०	८६-९१	८२-८८	-	-	
काभ्रेपलाञ्चोक	८६५	०.०	२८.२-३०.०	८.५-१४.५	८६-९१	५७-८६	-	-	
बारा	१३०	०.०	३०.०-३२.०	१४.०-२१.०	७१-९१	४५-६५	०.०-१.५	उत्तर	
धादिङ	१०८५	०.०	२५.०-२८.३	१३.०-१५.०	६४-८२	५५-७६	-	-	
चितवन	२५६	०.०	३०.२-३१.१	१२.६-१८.७	८४-८९	७५-८५	-	-	
कास्की	८२७	५०.०	२५.७-२७.५	१२.८-१६.८	८९-९८	४२-६३	१.०-३.०	पश्चिम	
मुस्ताङ	२५६६	२.८	१५.०-१७.५	(-३.५)-०.०	७५-८८	४४-७६	-	-	
पाल्पा	१०६७	०.०	२५.०-२७.०	११.०-१४.०	७५-९५	४९-८३	-	-	
रूपन्देही	१०९	०.०	३१.७-३३.८	१५.६-२२.५	६८-८०	३०-५५	१.०-३.५	उत्तर	
कपिलवस्तु	९४	०.०	३०.६-३२.१	१५.२-२०.४	७९-८७	७०-८१	-	-	
रुकुम	९१०	०.०	२४.०-२७.०	८.५-१२.०	७५-८८	३५-५२	-	-	
दाङ	६३४	०.०	२७.८-३०.५	११.८-१३.६	६६-७९	३१-५३	०.५-१.५	पश्चिम	
बाँके	१६५	०.०	३१.७-३३.८	१३.५-१७.८	७८-९६	३६-५६	१.०-३.०	उत्तर	
सुर्खेत	७२०	०.०	२७.८-३१.०	९.६-१३.२	६३-७४	३४-४५	१.५-४.५	पश्चिम	
जुम्ला	२३००	०.०	१९.२-२१.६	(-०.७)-१.४	५५-६३	१८-२८	०.५-४.०	पश्चिम	
कैलाली	१८७	फाटफुट	२९.९-३२.८	१२.५-१६.०	७२-८५	३६-४८	०.०	०.०	
डोटी	६५२	०.०	२८.५-३१.६	८.६-१२.०	८०-८४	२९-३५	०.५-२.०	उत्तर	
दार्चुला	१०९७	०.०	२३.५-२५.५	९.४-१२.४	९०-९५	६०-७२	-	-	

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २७, ९ कात्तिक २०७५, अवधि : ९ कात्तिक २०७५ — १५ कात्तिक २०७५

आगामी साता (९ कात्तिक देखि १५ कात्तिक २०७५ सम्म) को मौसमी परिदृश्य

जिल्लाहरू	वर्षा	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने अवस्था (घाम, आंशिक, पूर्ण)	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (महत्वपूर्ण मौसम प्रणाली)
झापा, मोरङ, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, महोत्तरी		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने			आगामी साताको मौसम सामान्यतया सफा रहने देखिन्छ। साताको एक-दुई दिन आंशिक बदलि हुन सक्ने संभावना छ।
बारा, चितवन, रुपन्देही, कपिलवस्तु		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने			आगामी साताको मौसम सामान्यतया सफा रहने देखिन्छ। साताको एक-दुई दिन आंशिक बदलि हुन सक्ने संभावना छ।
बाँके, कैलाली		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने			आगामी साताको मौसम सामान्यतया सफा रहने देखिन्छ। साताको एक-दुई दिन आंशिक बदलि हुन सक्ने संभावना छ।
धनकुटा	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई एक-दुई स्थानहरूमा हल्का फाटफुट खालको वर्षाको संभावना छ।
दोलखा, काभ्रेपलाञ्चोक, धादिङ	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई एक-दुई स्थानहरूमा हल्का फाटफुट खालको वर्षाको संभावना छ।
कास्की, पाल्पा, रुकुम	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई एक-दुई स्थानहरूमा हल्का फाटफुट खालको वर्षाको संभावना छ।
दाङ, सुर्खेत, डोटी	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई केही स्थानहरूमा हल्का क्षणिक खालको वर्षाको संभावना छ।
संखुवासभा	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई एक-दुई स्थानहरूमा हल्का क्षणिक खालको वर्षाको संभावना छ। उच्च हिमाली क्षेत्रको केहि भू-भागमा हल्का हिमपातको संभावना छ।
मुस्ताङ	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई एक-दुई स्थानहरूमा हल्का क्षणिक खालको वर्षाको संभावना छ। उच्च हिमाली क्षेत्रको केहि भू-भागमा हल्का हिमपातको संभावना छ।
जुम्ला, दार्चुला	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको केहि दिन अपरान्हपछि आंशिक देखि सामान्य बदलि भई केहि स्थानहरूमा हल्का क्षणिक खालको वर्षाको संभावना छ। उच्च हिमाली क्षेत्रको केहि भू-भागमा हल्का हिमपातको संभावना छ।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २७, ९ कात्तिक २०७५, अवधी : ९ कात्तिक २०७५ — १५ कात्तिक २०७५

कृषि सल्लाह

खाद्यान्नबाली

- आगामी साता तराई तथा भित्री मधेशका जिल्लाहरूमा मौसम सामान्यतया सफा रहने र मध्य तथा उच्च पहाडका जिल्लाहरूमा हल्का क्षणिक वर्षा हुने सम्भावना भएता पनि धानबालीलाई खासै नोक्सानी नहुने भएकोले पाकिसकेको धान समयमा काट्ने एवम चुट्ने कार्य गर्नुहोस्।
- धानको दानामा दुध पसिसकेपछिको अवस्था (Dough stage) पछि विषादी प्रयोग नगर्न उपयुक्त हुन्छ।
- धान काटिसकेपछि ३-४ घाम सुकाइ-केलाइ गरेर भण्डारण गर्नुहोस्। बीउ भण्डारणको लागि सुपर ब्यागको प्रयोग गर्नुहोस्। सुपर ब्याग उपलब्ध नभएको अवस्थामा हावा नछिर्ने भाँडो (मेटल वीन, घ्याम्पो, भकारी, आदी) मा सेलफस २-३ चक्री प्रति टनको दरले राखी बीउ भण्डारण गर्नुहोस्।
- हिउँदे मकै लगाउने समय भएकोले तराई तथा भित्री मधेशको लागि रामपुर कम्पोजिट, पोशिलो मकै-२, रामपुर हाइब्रिड-२, रामपुर हाइब्रिड-४, रामपुर हाइब्रिड-६, रामपुर हाइब्रिड-८, रामपुर हाइब्रिड-१० र मध्य पहाडको लागि मनकामना-३, मनकामना-४, मनकामना-५, मनकामना-६, पोशिलो मकै-१, देउती, शितला मध्ये उपलब्ध जातको बीउ भरपर्दो स्रोतबाट १ के.जी. प्रति कट्टा वा १.५ के.जी. प्रति रोपनीका दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- गहुँ लगाउने समय भएकोले तराई र भित्री मधेशका लागि सिफारिस गरिएका बाणगंगा, तिलोत्तमा, विजय, आदित्य, गौतम; मध्य पहाडका लागि मुनाल, च्याखुरा, धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, स्वर्गद्वारी, डाँफे र उच्च पहाडका लागि धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, पासाङ्ग ल्हामु जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय बीउ ४.०-४.५ के.जी. प्रति कट्टा वा ५.०-६.० के.जी. प्रति रोपनी का दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- तिलोत्तमा जातको गहुँ तराई र भित्री मधेश तथा डाँफे, मुनाल र च्याखुरा मध्य पहाडको सिंचित र असिंचित दुबै क्षेत्रमा लगाउन उपयुक्त हुन्छ।
- मध्य तथा सुदूर पश्चिम तराईका लागि सिफारिस गरिएको ड्युरम गहुँ (Durum wheat) का जातहरू- खजुरा ड्युरम-१ र खजुरा ड्युरम-२ वारे विस्तृत जानकारी एवं बीउको लागि क्षेत्रिय कृषि अनुसन्धान केन्द्र, खजुरा, बाँकेमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- गहुँ बालीमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट/गोठेमल २५० के.जी.; डि.ए.पि. ३.६२ के.जी. र पोटास २.७८ के.जी. प्रति कट्टा वा कम्पोष्ट/गोठेमल ३५० के.जी.; डि.ए.पि. ५.४४ के.जी. र पोटास ४.१७ के.जी. प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्। बोरानको मात्रा कम भएका नेपालका पूर्वी तराईका भू-भागहरूमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा ४५० ग्राम बोरेक्स (Borax) प्रति कट्टा वा ६८० ग्राम प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- मुसुरो लगाउने समय भएकोले मध्य पहाडको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू महेश्वर भारती, शिशिर, शिखर, सिमल, सिम्रिक, सिन्दुर तथा तराईको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू खजुरा मुसुरो-३, खजुरा मुसुरो-२, खजुरा मुसुरो-१, शितल र सिन्दुर मध्ये उपलब्ध जातको बीउ १.५-२.० के.जी. प्रति रोपनी वा १.०-१.५ के.जी. प्रति कट्टाका दरले व्यवस्था गरि प्रयाप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- मुसुरो लगाउनु भन्दा अगाडी बीउलाई १२ घण्टा सम्म पानीमा भिजाई त्यसपछि २ घण्टा सम्म ओभाउन दिई ४० ग्राम प्रति रोपनी वा २६ ग्राम प्रति कट्टाका दरले १ लिटर पानीमा १०० ग्राम चिनी घुलाएर बनाएको घोलमा राइजोबियमले उपचार गरि लगाउनुहोस्।
- तोरी लगाउने समय भएकोले मध्य पहाडको लागि सिफारिस गरिएका जात लुम्ले तोरी-२ र प्रगति तथा तराईको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू मोरंग तोरी-२, प्रिति, उन्नति, प्रगति र विकास मध्ये उपलब्ध जातको बीउ

३७०-४५० ग्राम प्रति रोपनी वा २५०-३०० ग्राम प्रति कट्टाका दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।

- तोरी बालीमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा कम्पोष्ट वा गोठमल ३५० के.जी.; डि.ए.पि. २.९ के.जी.; युरिया १.८ के.जी. र पोटास १.१ के.जी. प्रति कट्टा वा कम्पोष्ट वा गोठमल ५०० के.जी.; डि.ए.पि. ४.३५ के.जी.; युरिया २.६५ के.जी. र पोटास १.६७ के.जी. प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्।

तोरी, सस्यु तथा रायोबालीमा लाग्ने अल्टरनेरिया डटुवा रोगको प्रकोप कम गर्नको लागि मेन्कोजेवयुक्त विषादी डाइथेन एम-४५ तीन ग्राम प्रति के.जी. बीउका दरले उपचार गरि बीउ छर्नुहोस्।

- उखुबालीको पातमा लाग्ने चुसाहा कीरा (Pyrrilla) को लागि तापक्रम तथा आर्द्रता अनुकूल रहने भएकोले यस कीराको अनुगमन गर्नुहोस्।

फलफूल बाली

- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औंसालाई आकर्षित गरि मार्न (Attract and Kill method) भालेको लागि पाराफेरोमोनमा आधारित जोना-ट्रेक (Zona-trac) र पोथी झिंगाको लागि जैविक-आकर्षक फेमिल्युर (Femi lure) प्रयोग गर्नुहोस्। छुट्टा-छुट्टै फलाई केचर ट्रेप (McPhail Trap) मा एक-एक किसिमको मात्र ल्युर (Lure) र आकर्षित भई आएका कीराहरूलाई मार्न डीडीभिपी ट्रेपिंग स्ट्रिप (DDVP trapping stripe) राखी प्रयोग गर्नुहोस्। झिंगालाई सामुहिक रूपमा आकर्षित गरि मार्न फेमिल्युरमा झिंगा देखिने बित्तिकै सेरानोक बेट स्टेसन (Ceranok bait station) बोटको हाँगामा झुन्ड्याई प्रयोग गर्नुहोस्।

- केराको फलमा कोत्रे कीराले कोत्रे फलको गुणस्तर घटाउने हुनाले यसबाट प्रभावित बगैँचामा भएका बुझोलाई बोरा अथवा प्लाष्टिकले बेने वा बेलुकाको समयमा गाईको गहुँत १ भाग र ४ भाग पानी मिसाएर राखेको झोल वा कुनै नीम जन्य विषादी ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई फल लागेको ठाउँमा छर्नुहोस्।

चित्र: केरामा कोत्रे कीराको क्षति

- यस समयमा केरामा गवारो कीरा लाग्न सक्ने भएकोले नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। गवारो देखिएमा बगैँचाको सर-सफाई गर्ने, घारि काटिसकेपछिका ठुटाहरूलाई नष्ट गर्ने वा बोटको कापमा वा गुवोमा कार्बोफ्युरान ५-७ ग्राम राख्नुहोस्। गवारो कीरालाई पासोको प्रयोग गरेर पनि नष्ट गर्न सकिन्छ, यसको लागि केराको थामलाई ८-१० ईन्चको टुक्रा काटेर तीनवटा टुक्रा-टुक्राको विचमा स-सानो ढुङ्गा (कंक्रीट) राखेर पासो तयार पार्ने र ठाँउ-ठाँउमा राखेर प्रत्येक दिन यसको अवलोकन गरी पासोमा परेको कीरा नष्ट गर्नुहोस्।
- कागती/निबुवा बोटहरूको नयाँ पालुवाहरूमा पात खन्ने (Leaf Miner) कीरा, कल्ले कीरा, पतेरो, लाही, सुलसुले जस्ता चुसाहा कीराले नोक्सानी पुर्याउने हुँदा नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। यिनीहरूको प्रकोप ज्यादा भएमा गाईको गहुँत वा निमको झोल १ भागमा ४ भाग पानी मिसाई ५-५ दिनको फरकमा ३ पटक छर्नुहोस्। व्यवसायिक खेती गर्ने कृषकहरूले रोगर ३० ई.सी., २ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा घोलेर ७-७ दिनको फरकमा ३ पटक छर्नुहोस्।

- स्याउमा लाही कीराको प्रकोप कम पार्न बगैँचामा परजीवी कीरा एफिलिनस माली (Aphelinus mali) को संरक्षण/संवर्धन गर्नुहोस्।
- स्याउ टिपिसकेपछि पनि बोटमा कत्ले कीराको प्रकोप रहिरहने हुँदा यसको व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल (सर्वो) १० देखि १५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई कीरा लागेको स्थानमा भिज्ने गरी सात-सात दिनको अन्तरालमा तीनपटक छर्कनुहोस्।
- नेक्ट्रिया ट्विग ब्लाइट (Nectria twig blight) को नियमित संक्रमण भएका स्याउको बगैँचामा यसको व्यवस्थापनको लागि शुरूको अवस्थाको संक्रमित हाँगाहरू काटेर जलाउनुहोस् र कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटरका दरले वा १% बोर्दो मिश्रण बनाई पुरै बोटका पातहरू भिज्ने गरि छर्कनुहोस्।

तरकारी बालीहरू

- तराईमा आलुखेतीको लागि तयार गरेको जग्गामा आगामी हसा मौसम अनुकूल रहने भएकोले बीउ साइज (२५-५० ग्राम) को आलु रोप्नुहोस्।
- तराईमा आलु लगाउने जग्गामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट वा गोठेमल ६७० के.जी.; डि.ए.पि. ७.२ के.जी.; युरिया १.५ के.जी. र पोटास ३.३ के.जी. प्रति कट्टाको दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा बारीमा लगाएको आलुको गोडाइ गर्न मौसम अनुकूल रहने भएकोले गोडमेल र उकेरा लगाउँदा ४.३५ के.जी. युरिया प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस पनि गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा बारीमा लगाएको बीउ आलुमा दोश्रो रगिंग गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा बारीमा लगाएको आलुमा अगौटे डडुवा रोगको नियमित अनुगमन गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा बारी जग्गामा लगाईएको आलुमा रातो कमिलाको प्रकोप देखिएमा सिँचाई गर्नुहोस्। प्रकोप बढी भएमा आवश्यकता अनुसार क्लोरपाईरिफस २०% ई.सी. २ एम.एल. प्रति लिटर पानीको दरले जरा र वरिपरिको माटो भिज्ने गरि ड्रेन्चिङ गर्नुहोस्।
- गोलभेंडामा पात खन्ने कीरा (Tuta absoluta) को अनुगमन गरि व्यवस्थापनका उचित विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- गोलभेंडामा लाग्ने पछौटे डडुवाको नियमित अनुगमन गरि व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- भण्टाको डाँठ तथा फलको गबारोको अनुकूल मौसम भएकोले नियमित अनुगमन गरि व्यवस्थापनको लागि परजीवी कीरा ट्राइकोग्रामाको प्रयोग गर्नुहोस्। गबारोको प्रकोप धेरै भएमा क्लोरान्त्रानिलिप्रोल (Chlorantraniliprole १८.५ % SC) वा स्पिनोसाड (Spinosad ४५% SC) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाएर साँझपख छर्कनुहोस्।
- अडुवा बालीमा गानो कुहिने रोग देखिएमा रोगी गानोलाई हटाएर बेभिस्टिन (Bavistin) २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले एक हसाको फरकमा २-३ पटकसम्म बोटको जरा भिज्ने गरि ड्रेन्चिङ्ग गर्नुहोस्।

लाही कीरा (एफीड)

- १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाएर रातभरी राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट छर्कनु राम्रो हुन्छ।
- मालाथियन ५० इ.सी., २ एम. एल. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- नयाँ पालुवामा लाही, लिफ माईनर, सुलसुले लाग्ने भएमा सबई वा एट्सो तेल १५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नुहोस्।

अन्य

- बाली काट्ने र फलहरू टिप्ने अवस्थामा रोग तथा कीराहरू लागेमा यिनीहरूबाट आर्थिक क्षती थोरै हुने भएकोले विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्। यो अवस्थामा विषादी प्रयोग गरेमा विषादीको अवशेष बालीमा रहन गई मानव स्वास्थ्य तथा वातावरणमा नकारात्मक असर पुग्दछ।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २७, ९ कात्तिक २०७५, अवधी : ९ कात्तिक २०७५ — १५ कात्तिक २०७५

- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरू हानिकारक हुदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं। मित्रजीव कीराहरू जस्तै: माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (प्रेइङ्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरूको संरक्षण र सम्बर्धन गरौं।
- पशुको मासुबाट मानिसमा विभिन्न किसिमका जुनोतिक रोगहरू सर्न सक्ने भएकोले मासु प्रयोग गर्दा सफा, स्वच्छ र राम्रोसँग पकाएर खानुहोस्।

मौरी

- मौरी घरमा रानी पुरानो छ भने यो समयमा फेरुहोस्। रानी पालन गर्ने घर छुट्याई, भाले र रानी कोषहरू तयार गर्न थाल्नुहोस्।

पशुपालन

गाई, भैंसी, भेडा, बाखा

- जाडो शुरु भएसँगै बाहिरी तापक्रम घट्दै गइरहेको हुँदा पशुवस्तुहरूमा रुघाखोकी लाग्ने, ज्वरो आउने, श्वासप्रश्वास सम्बन्धि रोग लाग्ने संभावना भएकोले पशुवस्तुको खोर-गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छा-बाच्छी/पाठा-पाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्। पशुवस्तुको खोर-गोठको झ्यालहरूमा हावाको आवत जावत हुनेगरि जुटको बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउनुहोस्।
- चाडपर्वको समयमा छिमेकी देशहरूबाट पशुवस्तु आयात हुने हुँदा पिपिआर/खोरेत रोग भित्रिने संभावना बढी हुन्छ। त्यसकारण आफ्ना घरमा पालिएका खसी, बोका, बाखा र भेडा च्याङ्ग्राहरूमा पिपिआर विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। साथै नयाँ पशुवस्तु बथानमा मिसाउनुभन्दा पहिले कम्तीमा पनि सात दिनसम्म अलग्गै राख्नुहोस्।
- यो समयमा भैंसीहरू ऋतुकालमा आउने हुँदा भैंसीहरू ऋतुचक्र (Estrus cycle) मा आएको लक्षणहरू राम्ररी अवलोकन गर्नुहोस्। भैंसीहरूले प्रायः भदौ अन्तिम देखि मंसिर अन्तिमसम्म ऋतुचक्रमा आउने गर्दछन् तर यिनीहरूले गाईको जस्तो ऋतुकालमा लक्षण नदेखाउन सक्छन्। प्रायः सूक्ष्म ऋतुकाल (Silent heat) को लक्षण देखाउँछन्।
- गाई, भैंसी, भेडा, बाखामा चरचरे, भ्यागुते तथा पट्के रोग देखा परेमा नजिकैको पशु चिकित्सक अथवा भेटेरिनरी प्राविधिकसँग सम्पर्क राख्नुहोस्।
- यो समयमा बाखामा देखिने कुम्भी (ढकेरी) रोगको रोकथाम गर्न मासिक एक चक्की डाई ईथाइल कार्बामाजिन (डी.ई.सी)-१०० एम.जी. खुवाउनुहोस्। ढकेरी लागेका बाखाको हकमा दैनिक एक चक्की सात दिन सम्म खुवाउनुहोस् र साथमा भिटामिन बी कम्प्लेक्सको सुई २-३ दिन सम्म लगाउनुहोस्।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- कुखुरामा सि.आर.डी. र एसाइटिस देखिन सक्ने भएकोले खोरमा आवश्यक तापक्रम साथै भेन्टिलेसनको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- ब्रोइलर कुखुराहरूलाई उमेर अनुसार फरक किसिमको तापक्रम आवश्यक हुन्छ। सुरुको अवस्थामा ९५° फरेनहाइट तापक्रम आवश्यक पर्छ र क्रमशः प्रत्येक हप्ता ५° फरेनहाइट तापक्रमको दरले ७५° फरेनहाइट तापक्रम नपुग्दा सम्म घटाउँदै लैजानुहोस्।
- बंगुरमा खोरेत र स्वाइन फिभर विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। साथै ३-१४ दिनका बंगुरका पाठापाठीहरूलाई रक्तअल्पताबाट बचाउन आईरन इन्जेक्सन लगाउनुहोस्।

मत्स्यपालन

- माछापोखरीमा एमोनियाको मात्रा बढी भएमा माछाको घनत्व कम गरि दानाको मात्रा पनि घटाउनुहोस्। पोखरीमा एमोनियाको मात्रा १ पि.पि.एम. छ भने पोखरीको २५% पानी विस्थापित गर्नुहोस्। यदि एमोनियाको मात्रा २.५ पि.पि.एम. भन्दा बढी छ भने माछालाई अर्को पोखरीमा सार्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २७, ९ कात्तिक २०७५, अवधि : ९ कात्तिक २०७५ — १५ कात्तिक २०७५

- इ.यु.एस. (Epizootic Ulcerative Syndrome) संक्रमित माछाको शरीरमा स-साना राता धब्बाहरू देखिन्छ र अत्याधिक संक्रमण भएको माछाको शरीरमा गहिरो घाउ हुन्छ। यी घाउहरूमा बाह्य परजिवी तथा जिवाणुको समेत संक्रमण हुन सक्छ। यस्तो अवस्थामा संक्रमित पोखरीमा सिफालेक्सिन (Cephalexin) ८० एम.जी. प्रति के.जी. माछालाई १५ दिन सम्म दानामा मिसाई खुवाउनुहोस् साथै कोर्सोलिन टि.एच. (Kohrsolin TH) १०० एम.एल. प्रति हेक्टरका दरले पोखरीको पानीमा मिसाउनुहोस्।
- माछापालनबाट राम्रो उत्पादन लिन माछापोखरीमा भएका माछाको कूल तौलको ३-५ प्रतिशतका दरले दैनिकरूपमा दाना दिनुहोस्।
- माछालाई तनाव (Stress) रहित राख्न समय-समयमा पानी फेर्नुहोस् साथै पोखरीमा अक्सिजनको पर्याप्त मात्रा कायम राख्न ०.७५ के.भि.ए. क्षमताको ३-५ पेडल हिल प्रति हेक्टर जलाशयमा विहान ४-६ बजेसम्म वायुयन्त्र (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्।

घाँसेवाली

- मध्यपहाड र तराईमा हिउँदे घाँसहरू- बर्सिम, जै, भेच, केराउ, टियोसेन्टी (मकै चरी), बाजरा आदि लगाउनुहोस्। उच्च पहाडी र हिमाली भेगमा क्लोभर, राईग्रास, कोते लगाउनुहोस्।
- हिउँदे घाँसको लागि जग्गाको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट मल २०० के.जी., डी.ए.पी. ३.६ के.जी., युरिया २.१ के.जी., म्युरेट अफ पोटास १.३ के.जी. प्रति कट्टाका दरले माटोमा मिलाउनुहोस्।
- जै घाँसको हकमा ४ के.जी. बीउ प्रति कट्टाको दरले उपलब्ध भएसम्म अमृतधारा नभएमा नेत्र, कामधेनु, गणेश, पार्वती आदि जातको जै छर्नुहोस्। साथै जै घाँससँग केराउ अथवा भेच ०.५-१ के.जी. प्रति कट्टाको दरले मिसाएर छर्दा घाँसको उत्पादन तथा गुणस्तरमा वृद्धि हुन्छ।
- बर्सिम घाँसको हकमा १ के.जी. बीउ प्रति कट्टाको दरले राइजोबियमले उपचार गरि छर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	घनश्याम मल्ल	कृषि वातावरण	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	ghanashyam_99@hotmail.com	९८५११३३६१२
२	सञ्जय विष्ट	कीट विज्ञान	कीट विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	sanjayabista@gmail.com	९८५११९१३९०
३	दयामणी देवी गौतम	बाली विज्ञान	बाली विज्ञान महाशाखा, खुमलटार,	dayamani.gautam@gmail.com	९८४१३२२८१३
४	मनोज कुमार ठाकुर	कृषि सञ्चार	सञ्चार, प्रकाशन तथा अभिलेख महाशाखा, खुमलटार	thakur27819@gmail.com	९८५१२१६२९६
५	सलिकराम गुप्ता	बाली प्रजनन	कृषि वनस्पति महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	gupta.salikram3@gmail.com	९८४१५८२५७४
६	डा. कालिकाप्रसाद उपाध्याय	आलुबाली	राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार	kalikaupadhyay@yahoo.com	९८६०७९९७५३
७	बिष्णु प्रसाद पौडेल	माटो विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	bishnu.env@gmail.com	९८४२६९१७२३
८	डा. अर्चना श्रेष्ठ	मौसम विज्ञान	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नक्साल	shresthamet@gmail.com	९८४१२९९०९४
९	डा. गिरिधारी सुवेदी	वागवानी	वागवानी अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	subedigiridharinarc@gmail.com	९८५८३२०५४७
१०	डा. अमित प्रसाद तिमिल्सिना	बाली विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	timilsinaamit87@gmail.com	९८५०४७७३३३
११	भोजन ढकाल	पशु विज्ञान	राष्ट्रिय पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिष्ठान, खुमलटार	nickbhojan@gmail.com	९८५१२४८५१४
१२	नविन रावल	माटो विज्ञान	माटो विज्ञान महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	nabin_rawal@yahoo.com	९८५७०६५०२१
१३	डा. रुपा बास्तोला	पशु आहारा	पशु आहारा महाशाखा, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४१३१९८३९
१४	समि कुँवर	कृषि मौसम	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	samikunwar@gmail.com	९८५११९१९७१
१५	रामेश्वर रिमाल	कृषि मौसम	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५१०४४१३०
१६	डा. अनन्त कोइराला	पशु चिकित्सक	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	koiralaananta24@gmail.com	९८४१०१६२०४
१७	विभूति पोखरेल	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, त्रि. अ. वि.	info@mfd.gov.np	०१-४११३१९९
१८	चेतना मानन्धर	बाली रोग	बाली रोग विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	chetana.manamndhar@gmail.com	९८४१६२४१८१
१९	प्रकाश कुँवर	मत्स्य विज्ञान	मत्स्य अनुसन्धान महाशाखा, गोदावरी	prakash.kunwor66@gmail.com	९८४१५८०२३५

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २७, ९ कात्तिक २०७५, अवधि : ९ कात्तिक २०७५ — १५ कात्तिक २०७५